

Rane Ladegaard – et voldsted ved Elsegårde

Denne artikel skal handle om et stort, men temmelig upåagtet middelalderligt voldsted et par kilometer syd for Elsegårde og 6-7 km. sydøst for Ebeltoft. Voldstedet er kvadratisk og går under navnet "Rane Ladegård". På det første nogenlunde nøjagtige Danmarkskort fra Videnskabernes Selskab i slutningen af 1700-tallet ses voldstedet aftegnet som "Rudera af Rannøe Ladegaard". På et hundrede år yngre kort, fra 1875, ses stedet markeret som "Ruin (Ranes Ladegaard)".

Man finder det bedst ved at følge skiltet mod "Stranden" i Elsegårde. Voldstedet ligger til højre godt et par kilometer langs stranden mod syd. Den sidste halve kilometer kører man på grusvej. Voldstedet ligger på højre hånd, når grusvejen svinger skarpt mod højre. Vest for det ligger den udtørrede sø Vestensø. Hele vejen fra Elsegårde til voldstedet har man et flot udsyn til øen Hjelm fem kilometer ude i Kattegat.

Voldstedet er fuldstændig uafmærket, men det er ikke desto mindre imponerende stort – og dets oprindelse fortaber sig i historiens tåger. Den dybe voldgrav omkring det tegner sig endnu stærkt i landskabet. Der er en antydning af indgang på den østlige langside, ud mod havet. Det måler 50 gange 50 meter og kan måske minde lidt om "Grevens skanse" ved Kalø. Det er almindeligt antaget, at Grevens skanse er fra før Kalø-borgens opførelse i 1313, så måske er de to anlæg fra samme tid og led i de samme begivenheder? Hvis Elsegårde-voldstedet skal knyttes til begivenhederne efter mordet på Erik Klipping, må det tidsfæstes til et sted mellem 1290 og 1306.

Voldstedet Rane Ladegaard til højre i billedet, den udtørrede Vestensø til venstre. Fra Kjeld Hansen: Folk og fortællinger, 2011.

Lige ud for voldstedet, fem kilometer ude i havet, ses øen Hjelm. Og netop Hjelm spiller en rolle i forbindelse med voldstedet, for som navnet viser, har det åbenbart været sat i forbindelse med Rane Jonssen, Kong Erik Glippings forræderiske væbner og kammermester, der hin Sct. Cæcilienat i 1286 i Finderup Lade stod i ledtog med Marsk Stig og hans folk og ifølge folkevisen "værged' sin herre som en skalk", idet han "låste" ladeporten med halmstrå, så det var let for marskens folk at trænge ind og myrde kongen.

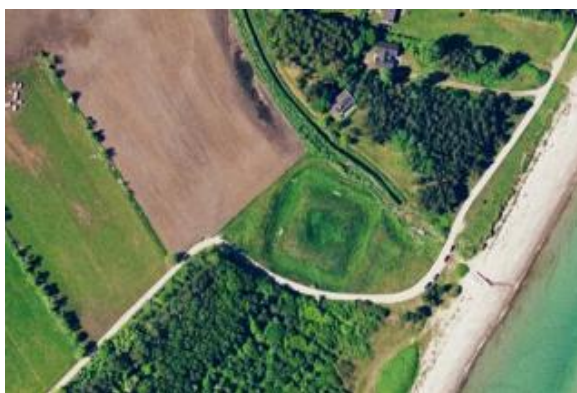
Hvad sandheden er om Rane Jonssens rolle ved kongemordet, står hen i det uvisse. Givet er det derimod, at Rane Jonssen er en historisk skikkelse, der levede fra 1254 til 1294. Han var beslægtet med den mægtige Hvideslægt og ejede jord på Sjælland, især Stevns, hvor han skal have ejet Gjorslev. Han blev sammen med de andre formodede kongemordere erklæret fredløs og flygtede lige som Marsk Stig til Norge og var med i de fredløses hærgningstogter mod de danske kyster i de følgende år. Året efter marskens død, nemlig i 1294, blev han fanget, henrettet og lagt på stejle ved Roskilde.

Voldstedets forbindelse med Rane Jonssen har aldrig kunnet bevises, men dets udseende gør det muligt, at det kan have at gøre med de krigerske begivenheder mellem Erik Menved og de fredløse sidst i 1200-tallet og først i 1300-tallet. Det var som et led i disse begivenheder, at Erik Menved gav Ebeltoft købstadprivilegier i 1301, formodentlig for at sikre sig en loyal by og støttepunkt lige over for de fredløses bastion på Hjelm.

Voldstedet kan på samme måde være et kongeligt voldsted på stranden her lige over for Hjelm – men det kan måske også være et "brohoved" på fastlandet for de fredløse. Så ville voldstedets navn passe.

Sandsynligheden taler dog nok for, at voldstedet kun i folkemunde er blevet sat i forbindelse med Rane Jonsson og de dramatiske begivenheder omkring år 1300. Det mest sandsynlige er nok, at det er det nærliggende Rans bæk, eller Rane bæk, der har fået folk til at koble stedet til Rane Jonssen. Rane bæk var i sin tid udløb fra Vestensø, den udtørrede sø, der ligger vest for voldstedet. Bækken omtales af sognepræst Erik Begtrup i 1760'erne som Ranå. Rane er formodentlig en gammel stedsbetegnelse.

I dag ligger der nordvest for voldstedet en nyrestaureret firlænget stråetækt gård ved navn Rane Ladegård. Den er nu indrettet med ferielejligheder. Om gården – der er indrettet med ferielejligheder - har taget navn efter voldstedet er mig ikke bekendt, men vel sandsynligt.

Til venstre et moderne kort over Vestensø og voldstedet Rane Ladegård. Til højre luftbillede af voldstedet.

Ikke mange ænser voldstedet, der er fuldstændig uden afmærkninger eller informationstavler. Det er dog trods alt fredet og har været det siden 1894, så det skulle være sikret mod ødelæggelse.

Litteratur: Kjeld Hansen: "Vestensø var mere sumpet mose end ferskvandssø". I "Folk og Fortællinger" 2011.

Vilfred Friborg Hansen, skrevet til Syddjursportalens oplevelsesguide juli 2012.